

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Лесі Андріївни КІЩУК “Психофізіологічні чинники професійної адаптації молодших офіцерів Збройних Сил України”, подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 “Психологія” галузі знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”

Дисертація Лесі Андріївни Кіщук відповідає актуальним питанням сьогодення: детального вивчення психофізіологічних чинників професійної адаптації молодших офіцерів Збройних Сил України на етапі їх становлення, а також необхідності відновлення фізичного та психічного здоров'я молодших офіцерів Збройних Сил України, порушеного внаслідок необхідності ведення бойових дій через широкомасштабне вторгнення РФ на територію України.

Подана дисертація є аргументованим, самостійно виконаним дослідженням, що вирізняється грамотністю, новизною та практичною значущістю.

Дослідження проведено в межах науково-дослідної роботи “Обґрунтування доцільного варіанта побудови системи психологічного забезпечення військ (сил) Збройних Сил України з урахуванням досвіду збройних сил провідних країн – членів НАТО”, що вказує на зацікавленість структурних підрозділів Генерального штабу Збройних Сил України в таких напрацюваннях.

Загальна структура дисертаційного дослідження відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 “Про затвердження Вимог до оформлення дисертації”.

У вступі дисертації здобувачка визначила методологічний підхід і концепцію дослідження. Завдання, поставлені в ході дослідної роботи, відповідають проблематиці дослідження, а застосовані методи в цілому забезпечили досягнення поставленої мети.

Зміст *розділі 1* дисертації “Теоретико-методологічні основи вивчення професійної адаптації” присвячено теоретичному аналізу наукових поглядів на проблематику професійної адаптації у психологічній науці та міждисциплінарних підходах. У розділі охарактеризовано специфіку професійної адаптації молодших офіцерів Сухопутних військ Збройних Сил України як ключової категорії військовослужбовців сухопутної компоненти, яка охоплює найбільшу чисельність молодших офіцерів, залучених до виконання бойових завдань, та чітко виокремлено психофізіологічні чинники професійної адаптації. За результатами теоретичного дослідження порушеної проблеми обрано методологічні підходи до дослідження психофізіологічних чинників професійної адаптації та розроблено модель професійної адаптації молодших офіцерів Збройних Сил України до військово-професійної діяльності з урахуванням психофізіологічних чинників.

У *розділі 2* “Організація дослідження психофізіологічних чинників професійної адаптації до військово-професійної діяльності” дисертантка обрала сукупність взаємопов’язаних дослідних методик, що повною мірою відповідають предмету й об’єкту дослідження.

Авторка дисертації на підставі теоретичного аналізу та розробленої моделі визначила програму емпіричного дослідження, сформулювала організаційні засади та обґрунтувала застосовані процедури, описала методичний інструментарій і контингент досліджуваних осіб.

Успішно дібраний комплекс дослідних методів (“МПФІ ритмограф-1”, проста і складна сенсомоторна реакція, “Адаптивність (БОО-АМ)” мотиваційно-потребнісна спрямованість, виявлення рівня загального інтелекту, тест інверсії емоційного відображення, опитувальник Я. Стреляу, тест “Копінг-поведінка у стресових ситуаціях”) дали здобувачці змогу успішно провести експериментальне дослідження. Отримані дані є достатньо інформативними, об’єктивними та новими, базуються на логічно обґрунтованих методах дослідження.

У розділі 3 “Результати дослідження психофізіологічних чинників професійної адаптації до військово-професійної діяльності” наведено, наукові дані, підтверджені статистичною значущістю отриманих показників. На основі емпіричних даних виокремлено психофізіологічні чинники професійної адаптації молодших офіцерів Сухопутних військ Збройних Сил України. Розроблені та апробовані заходи тренінгової програми оптимізації адаптивної поведінки молодших офіцерів допомогли молодшим офіцерам з’ясувати, які ситуації у військовому колективі викликають напруження, тривогу, страх, невпевненість у собі, зрозуміти власні мотиви, потреби, прагнення, ставлення, ступінь їх адекватності, реалістичності і конструктивності, а також особливості міжособистісної взаємодії, причини виникнення непорозумінь, свої поведінкові стереотипи й установки.

Висновки відповідають поставленим завданням дослідження і презентують його узагальнені результати.

Список використаних джерел із теми дослідження містить 221 джерело, серед них – 42 праці зарубіжних учених.

У *додатках* наведено опис методичного інструментарію дослідження, модель професійної адаптації молодших офіцерів Збройних Сил України до військово-професійної діяльності з урахуванням психофізіологічних чинників, тренінгову програму оптимізації адаптивної поведінки молодших офіцерів, 6 актів впровадження результатів дослідження.

Важливими здобутками дисертації є:

обґрунтування та емпіричне дослідження психофізіологічних чинників професійної адаптації молодших офіцерів Збройних Сил України;

розроблення моделі професійної адаптації;

встановлення емпіричних корелят між характеристиками спектрального аналізу варіабельності серцевого ритму, психофізіологічними та особистісними характеристиками молодших офіцерів, що належать до груп із різним рівнем адаптації;

розроблення та апробація тренінгової програми оптимізації адаптивної поведінки молодших офіцерів як важливої професійної властивості, вдосконалення підходів до організації заходів психологічного забезпечення.

Дисертація Лесі Андріївни Кіщук структурована і логічно вибудована, характеризується змістовністю та обґрунтованістю викладених позицій, демонструє вміння авторки аналізувати й синтезувати емпіричну і теоретичну частини наукового дослідження. Опубліковані авторкою наукові статті повноцінно відображають основний зміст дисертації.

Позитивно оцінюючи зміст дисертаційної роботи, для її вдосконалення вважаємо за необхідне висловити такі зауваження та пропозиції:

1. Дисертантка досить ґрунтовно проаналізувала наукові праці з проблеми дослідження, виокремила психофізіологічні чинники професійної адаптації молодших офіцерів, проте доцільно було б порівняти зарубіжний досвід вирішення наукового завдання дослідження з вітчизняним та відобразити цей матеріал, наприклад, у формі порівняльної таблиці.

2. Розроблена дисертанткою модель професійної адаптації молодших офіцерів Збройних Сил України до військово-професійної діяльності з урахуванням психофізіологічних чинників (с. 201–202, додаток Б) є достатньо цілісною, адекватно відображає сутність предмета дослідження, але відкритим залишилося питання можливості впровадження зазначеної моделі у військово-професійну діяльність.

3. Потрібно чіткіше окреслити перспективи подальших досліджень.

Висловлені зауваження не є принциповими й суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку самостійної та цікавої наукової роботи.

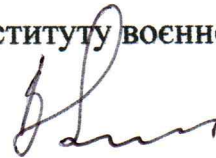
Загальний висновок. Зважаючи на цілісність та новизну науково-дослідної роботи з актуальної проблеми і важливість одержаних авторкою наукових результатів, вважаємо, що дисертація “Психофізіологічні чинники професійної адаптації молодших офіцерів Збройних Сил України” відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року “Про

затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії” (зі змінами), а її авторка Леся Андріївна Кіщук заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 “Психологія” галузі знань 05 “Соціальні та поведінкові наук”.

Рецензент:

Провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії проблем філософії війни, історії військової педагогіки та культури кафедри суспільних наук навчально-наукового інституту воєнної історії

доктор психологічних наук, професор

Віктор АЛЕЩЕНКО

30 липня 2024 року

Підпис доктора психологічних наук, професора Алещенко Віктор Івановича засвідчую:

Начальник адміністративного управління Національного університету оборони України
полковник

30 липня 2024 року

Богдан БІЛЯВСЬКИЙ